

Projekt Velké a malé příběhy moderních dějin

Vytvořil: Václav K.

Informace o respondentovi

pohlaví: žena

věk: 43 let

bydliště: okolí Prahy (v roce 1989 Praha)

zaměstnání: podnikatelka v oblasti účetnictví

dosažené vzdělání: SŠ s maturitou

nesouhlasila se zveřejněním nahrávky rozhovoru

Rozhovor:

Jaká je tvoje první vzpomínka nebo asociace, co tě napadne ve spojení s obdobím komunismu?

Třeba pionýři.

Proč právě pionýři, chodila jsi do Pionýra?

No, my jsme to měli docela dobrý, protože jsem dělali různé výlety a vedli nás lidi, který... neměla jsem to spojený až tak s něčím ideologickým. I když taky, musel se skládat slib, museli jsme chodit někam v kroji s šátkem na krku, ale zároveň s tím mám spojený docela pěkný vzpomínky. Bylo to takový mírně laděný do skautu, ale to bylo asi díky těm vedoucím.

Když už jsme začali tvým dětstvím, co komunismus a škola, jak jsi to vnímala, omezovala tě nějak nařízení a výmysly tehdejšího režimu?

Jakou malou asi ne, to jsem si nic takovýho neuvědomovala. Možná potom trošku na gymplu. To si už člověk uvědomí, že je asi na hlavu povinně chodit v prvomájovým průvodu s transparentama. A pak si pamatuju, když umřel Brežněv, že jsme museli chodit něco podepisovat, nějaký kondolence nebo takový knihy, a to se mi taky nelíbilo, protože to člověk nedělal z vlastní vůle, ale musel povinně.

Potom mám ještě jednu vzpomínku na školu. Na základní škole, když jsme bydleli v Brně, jsme měli jednu takovou učitelku tělocviku, která byla opravdu komunistka. Nosila jsem řetízek s křížkem a byli jsme na závodech, hráli jsme myslím volejbal. Tak jsem si ho k ní dala, protože jsem s ním nesměla sportovat. Ona mi ho pak vrátila bez křížku s tím, že se jí ztratil. Tomu já ale nevěřím, prostě jí to vadilo. Dala mi za to nějaký srdíčko nebo něco podobnýho.

Jak se...?

Počkej ještě... Musím říct, že ne vždycky mi to vadilo. Třeba soutěž O zemi, kde zítra již znamená včera, který jsme se vždycky účastnili. Je to vlastně taky trochu na hlavu učit se spoustu zbytečností o jedny zemi, sice tam byly i jiné oblasti, ale hlavně to bylo o Sovětském svazu. Ale mě to teda vůbec nevadilo soutěžit. *(směje se)*

Jak se změnil tvůj vztah k režimu, když jsi byla starší, tím myslím, když jsi byla na vysoké škole, jestli nějak. Jak jsi to vnímala tehdy?

Čím byl člověk starší, tak si asi víc uvědomoval, že je něco špatně. Zajímavá zkušenost byla, že jsme měli kubánský kamarády, co s náma studovali, a od nich jsme se dozvíдали, jak to vypadalo u nich. Hrozný bylo, když jsme se pak po revoluci dozvíдали, že to s nima zrovna moc dobře nedopadlo a že nemohli ani dostudovat.

Potom jsem se hodně dozvěděla od svého současného manžela, protože on se dostával víc do styku s lidma, který měli nějaký konflikt s režimem.

Asi jsem si uvědomovala, že to není dobře, a rozhodně mi některý věci vadily, ale nemůžu říct, že by to bylo nějak nesnesitelný, protože jsem v tom prostě žila od malička a bylo to pro mě v podstatě normální. A když nemáš srovnání, tak ti přijde, že to vlastně ani jinak nemůže být.

Spíš až když se začalo po revoluci postupně zveřejňovat, co se všechno za komunismu dělo, tak to člověku došlo mnohem víc. Pro mě bylo nejhorší, když v televizi ukazovali dokumentární záběry z procesů z 50. let. Na to jsem se nemohla ani dívat, to bylo úplně strašný. Teprve pak si člověk uvědomil, v čem žil a co za hrůzy se tu děly. To bylo pro mě dost těžký zjištění.

Pak bylo taky zajímavý, jak se po Listopadu o nějakých lidech začalo proslýchat, že donášeli. Já teda nikoho takovýho osobně neznám. (*odmlčí se*)

Vlastně jediný, s čím jsem se blíž setkala, což byla docela rána, a nevím, jak to nakonec dopadlo, bylo, když se začalo říkat o proseckým faráři, že měl taky něco s StB, což mi opravdu nejde dohromady. Ten křtil i mého prvního syna a hlavně to byla významná osobnost, lidí si ho hodně vážili. Pro věřící to u něj byla taková oáza, chodilo jich tam opravdu hodně. Myslím, že ho měli opravdu všichni rádi, a najednou tohle...

Začala jsi na konci 80. let pocít'ovat nějaké změny, náznaky, že se blíží revoluce?

To si ani moc nevybavuju. Navíc jsem měla potom spoustu jiných starostí, v roce 89 se mi narodil syn. Vyloženě Listopad to jo, ale předtím ne. Možná to, co se dělo v Německu. Ale nedokážu říct, že bych měla pocit, že by se to mělo změnit. Naopak mě to překvapilo, co všechno se najednou začalo dít. Možná jsem to tolik nesledovala, protože jsem se starala o dítě.

Zmínila jsi Německo, co situace v ostatních komunistických zemích?

Tak ještě určitě Polsko. Ale nebylo to pořád, že by se to nás mělo taky týkat.

Když už dospěly události do té fáze, kdy už jsi nějakou změnu očekávala, tedy listopad 89, jestli jsem to dobře pochopil, pamatuješ si, co jsi vlastně tehdy od toho očekávala?

No, že se děje něco velkého. Že asi může dojít k velkým změnám a že už to s tím komunismem vypadá špatně. A bylo to tak. Člověk cítil, že to je historický okamžik a že se to tady konečně pohne.

Jak se změny, co začaly postupně nastávat s pádem režimu, odrážely ve tvém běžném životě?

Paradoxně to, co potom přišlo po Listopadu, bylo pro nás jako rodinu horší, dva studenti s malým dítětem. Ale my jsme to tak nebrali. Za komunismu jsme při studiu dostávali relativně dost peněz, stipendia a tak, a najednou se to začalo rušit. V tomhle smyslu to pro nás bylo horší, ale rozhodně jsme si na to nestěžovali a přivítali jsme ty změny. Kvůli tomu vlastně manžel nedostudoval, protože musel začít normálně pracovat, abychom měli dost peněz. Ale tak to prostě bylo, brali jsme to, že je situace taková a že i takový kroky jsou potřeba udělat. Rozhodně jsme se nijak nezlobili.

A jak jsi to vnímala přímo v průběhu revoluce, když začaly demonstrace apod.?

Bylo to super. To nadšení a jednota lidí. Já jsem byla jednou na obrovský demonstraci na Letný a to

je něco neskutečného, když přijde tolik lidí, a není to kvůli fotbalu nebo hokeji, ale kvůli tomu, že chtějí změnu ve vládě. Přišlo mi, že tehdy byli k sobě lidi i ohleduplnější. Prostě takový správný revoluční nadšení. *(směje se)*

Občas jsem se ale i bála, protože hlavně ve škole se šířily fámy, že na Prahu jedou tanky, a podobný věci. Ale celkově to, myslím, lidi hodně spojovalo a chovali se k sobě dobře.

Ještě si pamatuju, jak jsme stříhali ze starých medailí, co jsme měli, stužky s trikolorou. To by asi člověk taky normálně nedělal. *(směje se)*

Jaká osoba byla pro tebe hlavním symbolem revoluce?

Václav Havel. Pro mě určitě Václav Havel a mám ho ráda pořád.

Kdy pro tebe byl definitivní zlom, kdy už sis byla jistá, že přichází začátek demokratické doby?

Já už si přesně nepamatuju, jak ty události šly. Asi když byla ustanovená vláda ne jen z komunistů. A když se stal prezidentem Václav Havel, tak to už bylo opravdu jasný, že začala úplně nová éra.

Vnímala jsi revoluci spíš jako skok nebo jako pozvolný proces?

Když o tom přemýšlím, bylo trochu poznat, že se situace mění, třeba perestrojka v Rusku a že se na to vlastně trochu společnost připravovala, ale pro mě osobně to byl obrovský skok. Nebylo to úplně zničehonic, ale i tak spíš změna skokem.

Bylo něco, co jsi tehdy očekávala a co se úplně nevyplnilo? Jaká jsi vlastně měla očekávání?

Člověk chtěl žít ve svobodným státě a spousta věcí se uskutečnila. Ale přineslo to i věci, který tě tehdy ani nenapadly. Určitě to přineslo i negativní věci, třeba jak je teď společnost tržně orientovaná, občas mi přijde, že lidský hodnoty jdou stranou, ale asi to tak musí být.

Takže člověk očekával spíš jen pozitivní věci...

Myslíš asi jenom na pozitivní věci. Možná ten, kdo se tím víc zabýval, by dokázal předpovědět i jiný věci.

Jenže to je těžký, během komunismu to lidi na jednu stranu spojovalo, ty špatný nahoře, ale na druhou stranu se vyskytovali i hajzlové, co byli schopný ostatní udávat.

Zločinnost se po revoluci zvýšila, to je taky pravda. Ale možná jsme o spoustě věcí nevěděli.

Rozhodně je dobře, že můžeme cestovat, podnikat. I školství je tu docela dobrý a hlavně nerozhoduje o tom, co budeš mít za školu, jestli je tvůj táta ve straně.

Ještě úplatky, za komoušů se hrozně uplácelo. Uplácí se i teď, ale mám pocit, že tehdy to bylo mnohem horší, ale možná je to jenom můj pocit.

Jaký postoj k revoluci měli tvoji rodiče nebo tvoje blízké okolí?

Táta se těch změn nedožil, ale strašně by mě zajímalo, jak by se na to díval. Protože asi díky tomu, že byl ve straně, i docela aktivní, jsem mohla studovat, co a kde jsem chtěla. Ale prý nesl hodně těžce, když v 68. přijeli Rusáci, tak nevím, co by říkal na tohle. Fakt by mě to zajímalo.

A máma... myslím si, že i když občas říká, že něco za komoušů bylo lepší, v jádru to bere taky jako dobrou změnu, přestože jí to zas moc výhod nepřineslo. Ale už to, že nevolí komunisty a ČSSD, podle mě o něčem vypovídá.

Ostatní lidi... já asi neznám nikoho, kdo by to nevítal. Myslím, že všichni lidi, co znám, za to byli rádi.

Na závěr bych se chtěl ještě zeptat, jestli je něco, co podle tebe revoluce nezměnila, co je stále stejné?

Možná že to je jen věc určitý generace, že vaší už se tolik netýká, ale jak jsem mluvila o tom uplácení, pořád je spousta lidí, který neváhají někomu strčit peníze, kdykoliv něco shánějí nebo potřebují něčeho dosáhnout. To asi přetrvalo, i když už je to míň, protože spousta věcí je mnohem dostupnějších. *(odmlčí se)*

Dobry je, že vždycky, když se děje něco špatnýho nebo je nějaký problém ve společnosti, jsou vždycky dobrý vtípy. Teď třeba krize nebo přírodní katastrofy. Za komoušů jich bylo! Takže to si taky myslím, že lidem zůstalo, tedy smysl pro humor. *(směje se)*

Analýza:

Jelikož dotazovanou osobu velmi dobře znám, většinou jsem se při tomto rozhovoru, co se týče nějakých konkrétních příběhů nebo informací, nedozvěděl příliš nového. Přesto pro mě nepochybně smysl měl. V rámci tohoto rozhovoru jsem se dostal k takovým tématům, na která by při normálním vzpomínání na dobu minulého režimu nedošlo.

Za velmi zajímavé považuji například, když dotazovaná popisovala situaci před revolucí. Poměrně mě zaskočilo, že po změnách v okolních zemích je lidé neočekávali i u nás. Samozřejmě je možné, že respondentka lehce pominula toto očekávání, protože silné zážitky z pozdějšího vývoje tuto dobu zastínily, ale takový pocit jsem skutečně neměl. Pravděpodobně se jen nedokážu vžít do její situace, protože jsem se narodil již do demokratické země.

Dále mě zaujala ona fáma o tancích jedoucích na Prahu. Víím, že některé demonstrace během pádu režimu byly poměrně násilně potlačeny, ale měl jsem sametovou revoluci zafixovanou spíše jako poklidný přerod na demokratický stát. Zde jsem si uvědomil, že tehdy se mohl zdát poklidný jen velmi těžko. Nikdo si nebyl jist, jak vše dopadne, a mě nenapadlo, jaké to asi bylo, protože zkrátka znám výsledek tohoto procesu, jelikož jsem narozen až po něm.

Obecně mi přišlo přínosné, že mi respondentka přiblížila i atmosféru oné doby, třeba podpořenou i relativně nevýznamnou vzpomínkou, jako byla třeba „recyklace“ starých medailí.

Žádné informace, které by mi přišly vyloženě nepravděpodobné nebo hodně zkreslené, jsem během rozhovoru nezaznamenal.